

המאסף

חרש תמוז תקמח

שירים

משביל ליוסף . *

שמש וירח , ובסילי מעל

תהלתך , אלהים ! יבשרו :

בדורי שחקים ומסלוליהם ,

עומק עצמך יספרו :

ים הגדול , הררי עד ,

מאמרתך נהיו , תקפך יגידו :

ואני לבדי , אשב משמים ,

ובת שירתי תישן — תנוח ? —

בדערי , אלהים ! גם יחידתי

תשלח בנפירה למרום מושבך :

תגם

ך א 1 20

(* Nach des H. v. Kleist. Lob der Gotttheit.)

(שו)

הגם היותי עבד שפתיים ;
הא פלג עיני , עלי לבי יעידו ;
גרוני נחר — ראה נא , אלהים !
ראה אזכרת זכחי לבי : —

הבט בשמש לא אוכל ,
ולראות תפארתך אבקש ? —

ורו אמצה עין חדו שביבו ,
אף שמין מנה האוכל השיג ?

אמתך לחקור בלטה נפשי ,
ישותך להבין כמה בשורי :

חבי שרפיק , וחיות קדשך ,
שירתם בלא , דעך גדלה :

* * *

מי צוה כובבים לאין מספר
מזהירים בספירים , ונבראו ?

מי הדריך מסלול במותם ,
נדרגם הפליא מעין רואה ?

(שו)

מי קשרם ? חיה רוח כללם ? —
נשמת רוחך יי ! — דברתך העצומה !

אדון כלם , אתה הוא !

ועל דברך , התלבדו :

שבילי עולמות , ברק מרקעים ,

מחרו ונחפזו , בשמעם שומעך :

הדגה במים , הצפור בשמים ,

בהמת שדה , וחיתו יער :

מתהלכים יחד , בתבל כוננת ,

באלון ובאחו , ימצאו נפש :

ויצרי בין , מעשרי דעת ,

עליהם יתרוצצו אף ישמחו :

* * *

אתה נתת נעימות נפש ,

ומחמר רב , לעין שדה :

תשקוף לפעמה בין תלמי שדה ,

בם מתענגת , ושומחת :

(שח)

וְחִישׁ מְהֵרָה , לְחֹרֶשׁ מִצֵּל ,
בְּשׁוֹלַח דְּלִיטָתוֹ עֲבִי שְׁחָקִים :

מַעֲיִנוֹת נְחֻמָּדוֹת , צְנִתְרוֹת הָאֲנָמִים ,
אַתָּה , אֱלֹהִים ! כּוֹנְנָתָם :

נוֹפֶת וְצוּף יִגַּל מִדְּלֵן ,
וְהֵם בְּרָאִי מוֹצֵק , לְאֵל הַיַּעַר :

אַתָּה צְבֻרַת הָרִים גְּבֻנוֹתִים ,
מְבַרְיָחִים לְרַעַם , מְסִיפִים עָסִים :

אַתָּה הַשְׁקִיף , בְּחֶלֶב גִּשְׁם ,
וּבִסֵּל בֶּקֶר , אֶרֶץ מַלְחָה :

נִשְׁמַת אֶפְיִנו , מִסְבִּיב לָנוּ ,
בְּרוּחַ מַצְחָצֶת , אַתָּה מְקַרֵּר :

מִדֶּד , אֱלֹהִים ! שְׂדֵמוֹתֵינוּ נְחַדְרוּ ,
מֵאַשְׁמוֹרֶת קִיץ , אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ :

מִדֶּד עֲנֵבֵי תוֹמָר , מַעֲשֵׂה רוֹקֵם ,
וְעֲנָפֵי מִתְרֹנָה , מַעֲשֵׂי אֲרָגְמָן :

בַּחֲתוּלֹת

(ש ט)

בַּחֲתוּלֹת תִּקְרַח שְׂכֵבָה הָאָרֶץ
עֲרֵי הַרְוִיחָהּ גִּיל וְנֶחֱם :

עַל פִּיךָ , נֶפֶשׁ הָאָדָם
בְּשָׂכִיל בּוֹכְבִי מֵעַל תִּשְׁקוּף :

תִּזְכּוֹר אֶת אֲשֶׁר חָלַף ,
תִּדְרוֹשׁ תִּכְלֹת כָּל יֵשׁ :

צוּרֵי עֵינֶן תִּפְרִיד מִגְּלֻמוֹ ,
תִּקִּישׁ וְתִשְׁפּוֹט , תִּחְפּוֹץ וְתִמָּאֵן :

לְחַקֵּר פְּלִאֵי מַעֲשֵׂיךָ , מִי יוֹכֵר ?
בְּרוּעַ לַעֲיִינֵנוּ , הַצִּלְחַתְנוּ תְּבוּנָה : —

* * *

וְאַתָּה רָשָׁע , וְעֵרַל לֵבָב
הֲכִי שְׂבָחָת אֶת כָּל אֱלֹהִים ?

הֲגַם לִבְךָ אֲטוֹם מִלֶּאֱחָבוֹ ;
יִדָּא תִקְפוֹ , וְחֲרוֹן אַפּוֹ !

פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ ! הַצִּהָרִים יִחַשְׁךָ ,
וְחִיל יְנֻשִּׁימִים יִתְעוֹרְרוּ מִתְדַּדְמָתָם :

חררה

(שי)

הַרְדָּה בְּרוּחוֹת — בְּלִהוֹת !

שָׁמַע קוֹלָם — מִר יִצְרִיחוּ :

הִבֵּט שָׁמָּה , הִרְעַם רוֹעֵם

תִּדְהָר וּתִצְאֶשׁוּר , כְּנִבְלֵי חָרֶם יִשְׁבֵּר :

יִרְצֵץ הַיַּעַר בְּמִרוּצַת גִּלְגָּלוּ ,

וּבְהִנָּתֵק פְּתִיל הַנְּעוּרֹת יִנָּתְקוּ :

עֲבִי שְׁחָקִים , כְּהִרְרֵי עַד ,

יִפְגְּשׁוּ יַחְדָּיו , וּיִתְגַּוְעֶשׂוּ :

וּמִשְׁחֹר תִּצְאֶרֶם יָגָה לִפְיֵד אֵשׁ ,

וְעַל חֲלֻקַת הַשָּׂדֶה יִבְרִיק הַלֶּהֶב :

יִחְרַד הָאָרֶזֶה , וְיִלְפַת הַנֶּמֶר ,

יִנּוּסוּ מִהֵר מִתְמָרוֹת הָעֵשֶׂן :

וְהַפָּרָד בְּרֹדְתוֹ יִשְׁחִיר אֲרָזִים ,

וּמִטְּרַת עֹז תִּפִּיל אֵילֹנֵי בָשָׁן :

עֲדֵי יִפְתַּח גְּרוֹנוֹ הַיָּם הַשְּׁחֹר ;

יִבְלַעֶם — וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ : — —

*

*

*

(שיא)

דבר , בליעל ! מי נותן חיוז בעצן ?
ומי זה גועש ברוח קדים ?

מי ירמש גלי הים ,
הנחפזים לעלות בהררי נשף ?

הלא אומר בפיהם , בקול יקראו :
אצבע אלהים היא , יד עושה פלא !

* * *

אלהים ! לא כן אנכי עמך !
תהלת מעשיך תמיד אספרה :

אה — רמרה ותולעה כמוני
לו ימצא חן בעיניך :

משכיות לבב אתה חוקר ,
ראה — כי לך בלתי נפשי :

נפשי ירעה מאור —
לשוני לא תוכל דבר :

עת בהקיץ אשבעה פניך
או אלהי ! אנדיל הודך והדרך :

(שיב)

זה יום קיימתי ! חוֹשֶׁה וּבֹאֵר !

לִמְעַן אֶתְעַנֵּג תְּמִיד בִּי

וּנְפִשִׁי תְּגִיל בּוֹ נֶצַח :

יוסף הכהן ממראפלאוויטין .

באור ספרי הקודש

שירת רבורה *

באור השעמים .

בפרוע פרעות / מלשון כי פרוע הוא (שמות ל"ב) ,
ענינו בטול הסדר וסתירתו , והכוונה על שהסחיתו
בני ישראל את דרכיהם במעלליהם הרעים והנמשך מזה שהתבעל
נס סדור המדיני ועונו והלחשתו עד שגשגו עדו לאויביהם .
וטעם פרוע פרעות להפלגה , כלומר פרעות רבות וגדולות ,
או יאמר שהפרעות בתקון המוסרי היו מרעות תקון המדיני .
וטעם ב"ת בפרוע , וכן ב"ת בהתנדב , כטעם בעבור ,
ורבים בן : בהתנדב עם , בהתלבש עם נדיבה , והוא
במו נדבה לזכותה לך (תהי' נ"ד) , ועיין הנאור שם בס'
זמירות ישראל . והנה הרוח הזאת לא תולד כי אם בשנת
החירות , ולהפך השעבוד והעמל המה יקלרו את הרוח , ולא
יולידו שום מעשה גדול ונפלא , ונהיות שאף אחרי הפרעות
והלכות האלה התלבש העם רוח נדיבה , אין זה כי אם יד ה'
עשתה זאת , וזה שאמר בפרוע בהתנדב ברכו ה' , כלומר
בעבור

* עיין בהאסף למדע חייך חנה ז' .

נעבור הנערבות אלו ב' הענינים יחד ראוי שתזכרו את ה' :
 אנוכי לה' אנוכי אשירה / הכפל ליופי המליצה ולהפלה /
 ואמרה בזה כי שירתה דבר נחשב ונעלה מאוד / להיותה
 לכבוד ה' אלהי ישראל הגדול הנצור והנורא / לא כרוב אותן
 השירים שהם לכבוד בשר ודם או לאילילים חדלי כח / ולכן
 תקרא מלכים ורוזנים לשמוע השירה הזאת : בצאהך מושעיר /
 בשעת מתן תורה / כאמור וזרע משעיר למו (דברי' ל"ב) /
 וזכרה זאת כי שם נגלה גדולתו ונצורתו לעיני כל / גם שם
 נעשה למלך על ישראל / שנעבור זה הצדיקה לאמור אומר לה'
 אלהי ישראל : הרים גולו / נמוגו כמים נוזלים (רש"י) :
 בימי שמגר / אף שהושיע גם הוא את ישראל / נראה שלא
 הייתה חשופה שלמה על ידו / ואף על פי שהיה את הפלסטים /
 מ"מ מדין כנע את ישראל כגר דימיו : בימי יעל / הנכון
 שזכרה אותה בזה לאמור / שאף כי האשה הזאת עשתה חשופה
 גדולה כל כך לישראל בהמתת סיכרא / הנה גם זה לא נהנה
 אמנות כלל הזאת / כי אם אחרי אשר קמה היא להושיע את
 ישראל • וטעם ההמשך אל מה שלמעלה / לפי שזכרה ה'
 אלהי ישראל העושה נפלאות נעצרים / אמרה עתה שנינו
 שמגר לא נגר זה / כי עובס ציד שוסיס : חדלו ארחוריה /
 על ידי ששבתו האורחים עליהם מפני פחד האויב / כי אותן
 בנרות הארץ המכונות דרך או אורח לא נקראו בן כי אם
 בנתיבות העוברים והשבים עליהן : והולכי נתיבות / שהיו
 אוברחים לזה בע"כ / הלכו ארחות עקלקלות / וגם : חדלו
 פרוץ / שם כלל לנקעות ושדות שאינן מוקפות בזהרים
 (גפילדי • עבן) / וכן ערי הפרוי (אפני לאנד • טטעדטי)
 כל זה הוא לשון פרזה / שהוא מענין פתיחה / וההפך הוא
 המבצר שהוא מעטס בצר / וזה טעם הרבים חדלו / שהוא
 מוסב על כל מיני פרוץ / ואמרו שחדלו מלהיות עוד ערים
 ושדות / לפי שיושביהם ועובדיהם עוזבו ונסו אל ערי המבצר
 או אל המערות להצנא שם : שקמתי / עוד אשר קמתי :
 אם בישראל / מרחמת עליהם כאם שתרם על בניה
 (הר"י אנדנאל) : יבחר אלהים חדשים / כלומר ואטעם
 שעשה להם כך לפי שחזרו באלהים חדשים שראו אלל יושבי ארץ

(שִׁיר)

כנען ועזבו את ה' אלהי אבותם מקדם • וטעם יבחר הבחור
(ואין וועגלטי) / והוא לשון הוה תמידית / פעם אחר פעם /
כטעם אעבור בסך (תהלי' מ"ד) שהערכו עליו בספר ומירות
ישראל : לחם / שם / ענינו מלחמה : אם יראה / לשון
שלילה / כמו אם יראו את הארץ (במדבר י"ד) / והטעם כי
חף על פי שהיתה המלחמה בשעריהם / בכל זה לא נראה כלי
מלחמה באחד מארבעים אלף בישראל להלחם בס נגד אויביהם /
כל כך נמונו ולא הי' בהם עוד רוח לעמוד מפניהם / עד אשר
התלבשתי אני רוח נדיבה ללחום מלחמת ה' / ואז רבו
המתנדבים בעם / ולהם נתון : לבי / כלומר ידידותי
ואהבותי : להוקי ישראל / השרים המנהיגים את העם על
פי חקים טובים וישרים / ויש גם לבאר על המתנבאים עומם
על פי חקי הטוב / ומה הפן תרגמו הרב (וואקרי אעגנר) :
ברכו ה' / אחי / גם על התשובה שעשה לעמו גם על מה
שנעשה על ידם / באשר חנן אתכם בעת הוזהר ברוח
נדיבה / כי מידו הכל • וגם אתם : רוכבי אתונות צהורות /
ר"ל לבנות / והוא מענין צהר וזהר / וכת' הרב • והטעם
לדעת קצתם על הסוחרים / ולדעת קצתם על קיני הארץ :
ויושבי על מרין / הם השופטים / ומ"ס מדין נוסף • וכן
אתם ההולכים עתה על דרך בלי פחד : שיחו / ספרותהלות
ה' ושירו לו : מקול / יומר עוד מקול מחללים בין משאבים /
שהוא קול שמחה גדולה / כי שם יתנו נדקות ה' • או מ"ס
מקול מ"ס הסנה הנורמת / כלומר בעבור קול השמחה הזה
ברכו ה' : מהצאים בין משאבים / אלה הרועים אשר אחרי
האספו כל העדרים להשקותם / ישובו ויחלקו ביניהם / וישי
לכל אחד סך כל עדרו מבלי נעדר מהם שם אחד / תחת אשר
מלפנים באו עליהם השודדים ולקחו מהם רב / ונזכרם זה
ישמחו בשלום הארץ ויתנו נדקות ה' אשר עשה לעמו ולארצו /
כן פתרו הרב המתרגם : צדקות פרונו / הצדקות שעשה
עם ערי הפרוות / לפי שעתה ירדו עם ה' / אשר היו נחבאים
בהרים ובסלעים / לשערי אותן הפרוים ללחום בהאויב / כי
כן אמר אז לחם שערים • וטעם הכנוי יתכן לומר / כי
נדקות פרונו שם אחד המורכב מב' שמות / וכאלו אמר
נדקות

(שמו)

זדקות הפרוץ שלו / ונשמירת הכלל הזה יבוארו כמה מקומות
בכתובים : עורי עורי / אחר שהעלתה על מחשבתה ירדת
העם למלחמה / ישוב בדמיונה העת הזאת כאלו היא עתה
לפניה / ותעורר את עממה לדבר שיר לחוק ולאמץ את לב
הלוחמים / וכת' הרב (קריגס-גאנג) / כי כן היה דרכם
צימים ההם / ואמרה לנרק / קום והלחם כי תלח ואין לך
לעשות כי אם לשבות שני / כנוצר בפרשה הקדומה : עורי
דבורה / עורי דברי / לשון נופל על לשון : אז ירד / נקשר
עם מה שלמעלה / אז ירדו לשערים עם ה' אז ירד לי
בגבורים / כלומר כשנברא בהם הרוח לחוס מלחמת ה'
אין ספק שינלחו / וזה טעם העתיד / כי כן הוא בדמיונה
עתה / כמו שזכרנו . והיודע לב רוח המעוררים והתפעלותם
בעת שירתם לא יתמה על זה : שריד / קראתם כן / לפי
שלא יאלו למלחמה כי אם עשרת אלפים איש / והאחרים
כאלו אינם להיות שאין בהם רוח גבורה : לאדירים / כמו
באדירים / כי היחוסים ימירו זה בזה לפעמים : עם ה' ירד
לי בגבורים / כן הוא הפסק המאמרים לדעת הר"י אברבנאל /
והוא נכון מאוד בבחינת הכפל / ואמרה שאף שקראתם
שריד / והמה באמת מתי מספר / מ"מ הוא עם ה' רוח
ה' בקרבנו / ולכן ירד לי בגבורי' - וטעם לי להנאתי / וכן
הדרך לפעמים בל"א להוסיף הכנוי (איר) להורות על
ההזדקפות שבין המדבר לענין המדובר בו / אם שירע אם
שיעבד בעיניו : מני אפרים / כיון שזכרה כלל עם ה' / זכרה
מעלות אלוה שבעים / ואמרה אותן שרדו בגבורי עמלק שרשם
הי' מן אפרים / והכונה על יהושע / כדכתיב ויחלוש יהושע
את עמלק ואת עמו לפי חרב : אחריו / אפרים בא בנימן
בעממך / שזה השבט הי' במחנה דגל אפרים ונסע מיד
אחריו / כנוצר בתורה / ואמרה בזה שבט הם אנשי חיל /
וכן נראה ממה שלחמו הם לבדם נגד כל ישראל במעשה
דגבעה / אשר נגבו לפניה' ב' פעמי' : מני מוכיר / זה מנשה
מנעם אחרי בנימן דגל אפרים / וזכרה מעלתו שממנו באו
מחוקקים / כלומר חכמים וסופרי' / וכיון שזכרה מחוקקים /
עלה על רעיונה מעלת זולתו שהיו מושכים בשבט סופר /
ואמרו

ואמרו המפרשי' הטעם שהיו סוחרים גדולי' , כי זבולן לחוף
 ימים ישכון , וכיון שזברה זבולן וזכרה ח"כ יששכר אחיו
 ושכנו בדגל מחנה יהודה , לאמור עליו שמעלתו עולה על
 כלן , כי שריו היו עם דבורה בנאפת המלחמה , ועל שלא
 נזכר בכתוב שהמה ירדו למלחמה בי אש זבולן ונפתלי לבדם ,
 יתכן הטעם שהיו עמה בעצת המרידה בגד יצין , ונחמו לה
 עצות איך תחנהג הן קודם המלחמה הן בשעת המלחמה ,
 כי הם היו יודעי צינה לעתים על פי עדות הכתוב , והראי'
 שאין הכונה על הגבורה בהמלחמה עצמה , כי בזה לא יתי'
 מעולה מוזלון הנזכר מקודם , בהיות שגם הוא חרף נפשו
 למות : ושרי' לדעת הרה"מ הוי"ו מדלת בענין , ובאלו
 אמר אמנם שרי' יששכר נבדלים מהראשונים במה שהיו עם דבורה ,
 וטעם הוי"ד אמרה קלחתם שהיא נוספת כיו"ד בהמות שדי ,
 ואפשר גם לבארה כיו"ד הכנוי , ושרי' כלומר אשר הם
 נאהבים לי הם ביששכר , כי היו עם דבורה , ועל זכירת
 שמה תחת הכנוי , הנה בי כן הדרך לפעמי' בל"הק בגודע :
 ויששכר כן ברק , חרגם הרב מלשון הכיור ואת בנו , כי
 סמך ברק בהנהגת המלחמה על עצת אלה החכמי' , ויזמה
 היות אחת ממועצותיהם שימשוך את עמו על הר תבור ,
 ועי' יוכרה סיסרא להמשיך אחריו אל העמק , ואז ירד הוא
 ויפול עליו ועל מחנהו במרוצה לחמם ולאדם , כי יתרון
 גדול במלחמה לאשר העומדי' בראש ההר על העומדי' בתחתיתו ,
 וזה שאמרה : בעמק שלח ברגליו , הטעם על ברק , כי
 מיד כשראה את סיסרא מושך עם עמו בעמק , וגלטרפו שם
 עוד איזה סנות שנוכיר לקמן ואשר היו לתועלת עם ה' , ירד
 מהרה אל העמק ונפל על האויב והכהו , ומה נאה מליצת
 שלח ברגליו , יאמר שהירדתו הייתה גדולה כל כך , באלו
 מסר ראשו וכל גופו אל הרגלי' להורידו מהר אל העמק ,
 ויזבן מזה כונת הרה"מ : בפלגות ראובן , אשר שוכרה מהירות
 ברק לבוא אל מלחמת ה' , וזכרה ההפך בשבטי' אפר' ,
 ואמרה במה שנכרד ונפלג ראובן בזה ולא בא למלחמה ,
 אומר אני על אנשיו שהם : גדולים חקקי לב , ת' סגיאין
 נכלי לבא , כלומר מחשבות ודאגות רבות חקוקות בלבם ,
 אולי

חולי ינאח האויב / הלא טוב לנו להמתין איך יפול דבר / וכיוצא
במחשבות כאלה המאחרים את ההסכמה / כי לולא כן / למה
ישבת בין המסכמים : לשמוע שרקות עדרים / לפי שהיו
בעלי מקנה רב / כלומר שלא חשבו כי אם על זרעך הפרטי /
מבלי שום לב לזרד הכלל ולטובתו / אין זה כי אם לפלגות
ראובן ואמר בע"כ שהם גדולי : הקרי לב / במקום הקרי
לב / "וכן לפלגות במקום בלגות ליופי ההשתנות / וכן שכל
הרב לשנות המליצות מעט בתרומו : גלעד / גם הוא בעבר
הירדן שכן / ולא בא אל המלחמה / נראה מזה שגבר דברה
דבורה על לב כל ישראל לקום נגד יצין ולהסיר עליו מעל
זוארם / ולא שמעו אליה מקווצר רוח וממורד לב / כי אם
ישכר ובלון ונפתלי לבד הסכימו עמה בעצתה : ודן / מלבד
שלא בא / אבל גם נס מפחד האויב לעבר הירדן אל ראובן
וגלעד / כל כך כפל רוחו / וכן ח"י גוז ועברו ירדנא ושיאו
בנסהון בספינן / וזה שאמרה כאן בלשון תימא / כי הראשונים
עמדו במקום שהיו הם / אבל דן למה : יגור / באניות
להתגורר בארץ אחרת מעבר לירדן / מטעם ובי יגור חסכם
גר / וכיון שזכרה האניות / העלתה ברעיונה אשר / שהוא :
ישב לחוף ימים / הרחק ממקום המלחמה ונטוח שלא תגיע
אליו יד האויב / ובעבור הצטמון הוא אינו חס כלל על צרת
אחיו / רק שלום יהי' צבולו : ועל מפרציו ישכון / ככל ענין
של חוף הים / ונקראו החפים כן בעבור שהם פרזות בארץ
אשר על שפת הים כחצי עגול או יותר / ושם ילינו הספינות
להיותם שמורים בזה המקום מחמת הרוחות והסערות /
לפי שהם מסוכנים משפת היבשה / ויותר שהפרזה היא
גדולה ונכבדת חוף היבשה / ויותר שהיא עגולה / יותר
תהי' מסוגלת לחוף אניות / "וכן מזה כונת הר"ם :
זבלון / וכן נפתלי / עם חרף נספו למות על מרומי שדה :
חרף / נראה לע"ד שניין הרבה דומה בזה לענין ערוה /
שהנחתו הראשונה על הגלוי בלבד (כעון שכתב רש"י ז"ל על
לראות את ערות הארץ באחס) / וענין הקלון וביוץ אינו כי
אם הנחה השניה / שהכונה או על גלוי מומין או כל דבר הראוי
להסתר יותר / ולכן נקרא חורף העת שיפלו העלים מעל
העצים

העמים ויאבד הירק מעל פני האדמה אשר כסה את עין הארץ /
 וקחי אז עירם ועריה ומגולה לעין כל ; גם זה טעם שפחה
 נחרפה לאיש (ויקרא י"ט) / כלומר נגלית לאיש (ובענין את
 מקורה הערה) / שכבר ידעה איש ואינה עוד בתולה ; וכן
 הטעם כאן / כי כל המשתמר מן הסכנה יצרה ויסתר ממנה /
 אבל עס זה להיפך ימנע מעצמו כל מחסה וסתרה ומגלה נפשו
 בפרהסיא להתראות פנים עם הסכנה לתועלת הכלל / וכן
 ח' הרב (דבק טאדי ייד באר טטעלן) שהוא כמו (בלאס
 טטעלן) : על מורומי שדה / במקו' רס וגבול / באופן שיהיה
 נגלה ונראה לעין כל / וכן בזה גם על מקום המלחמה שהיה
 דהר תבור : באו מלכים נלחמו / כיון שבאה למקום המלחמה
 זכרה ג"כ מעשה המלחמה בעצמה / ואמרה כי שם באו מלכים
 להלחם / כי אז נלחמו גם שאר מלכי כנען עם סיסרא בישראל /
 ונודעו שכך הי' המעשה : בהענך על מוי מגדו / שני מקומות
 הם בחלק מנשה / ומן הנראה כי רחוקים היו זה מזה / כמו
 שאמר יושבי תענך ובנותיה ויושבי מגדו ובנותיה / וא"כ יתכן
 לפרש כי באו מלכי כנען / והוא סיסרא ואשר באו עמו /
 להלחם בתענך / והיו חילותיו כל כך רבים שהיו מביעים עד
 מי מגדו / ובת"י בתענך הו' שרן ומטן על מי מגדו (מדברי
 הרד"ק) • אמנם זה לא יוקשה כלל / הכי אמר תענך אלל
 מגדו / אלא אמר על מי מגדו / ואפשר שהמים היו לא' סמוך
 למגדו / אשר בשביל זה כנוהו בשמו / עוזרים גם על פני
 תענך במרחק כמה פרסאות • אבל זה יקשה / שהי' מקום
 המלחמה דהר תבור / והוא בחלק זבלון / ותענך הוא בחלק
 מנשה • ולכן מן הנראה שסיסרא משך את חילו אל הר תבור
 נגד דרך / ואשר מלכים שנכנסו בנדרים עמו / נלחמו אז על
 תענך / שהי' עיר מנצח לישראל / ואפשר גם על מגדו ועין
 דאר ואשר מקומות מזה החלק בארץ ישראל / כי כן זוכר גם
 בס' תהלים נשמדו בעין דואר על המעשה הזאת / ובאשר הוכה
 סיסרא נשמדו גם הם אשר נטחו בנצורתו : בצע כסף ל"א
 לקחו / פתר הר"ה המאמר הזאת להיות דרך הקול / כלומר
 אע"פ שהיו רבים והתגברו בלגנם שינאמו וישללו שלל רב / מ"מ
 לא בא להם נזע כסף ע"י המלחמה הזאת / כי אם הלכו
 לאבדון

(שיט)

לאבדון / כי מן השמים נלחמו : מן השמים נלחמו / כפי
אשר העירתי במקו' אחר (ומירות ישראל שיר ל"ה) מעיני שרש
להם / ים כאן ב' טעמי' בזה המאמר / או שהי' נוסף נלחמו הפועל
בחדו דכוכבים ויהי' טעמו מן השמים נלחמו הלוחמים (אמן
טעריט פאק היאואל) / או שנוסף נלחמו הוא הפעל / ואו
טעמו מן השמים נלחמו האויזים (פאק היאואל וואורדן יא
בטעריטטן) / ויהי' ח"ב הנסתרים בזה הפעל אותן הנסתרי'
בפעל לקחו / והרב ח' מפן הראשון שהוא נמלא יותר בנהוגי' :
הבוכבים כמסלוחם / הנכון כמו שאמר הרל"ג ז"ל / שכבר
היה אור השמש נכח פני כיסרא ועמו והיה משיס סגוריס
בעיניהם / גם סגב השם ב"ה שרבו וגברו אז מי נחל קישון /
ולכן כשירדו עליהם ברק ועמו פתאום מהר תבור אל העמק /
הונהלו אל הנחל אשר לא יוכלו לשמור ממנו מב' טעמים
הנוכחים / ועבדו שם / כמו שאמר נחל קישון ברפס • ואמר
עוד וז"ל / כשיעשה ה"שי המופתים יסגב עליהם הסבות אשר
עמם יהיה יותר מעט מהורות במופת הוא אלל הטבע ע"כ :
גרפס / עאטס מן העולם כמגרפה וו שגורפת את האפר מן
הכירה (רש"י) : נחל קדומים / נחל שהי' שם מקדס / כלו
נברא שם מקדס להנקס באויזי ה' ע"ד כל פעל ה' למענהו
(הרד"ק) : תדרכי נפשי עו / כשבאם לאבדון האויזים קהיה
בס רוח ה' כפלים לפעמה / ואומרת א נפשה / מעתה תתעוררי
ללכת הליכה עזה וקוממיה / ולעשות גדולות ככל העולה על
רוחק / כי אין מי מנעך ומכריחך ללכת קודר ושחוח • וקדמה
במשל דריכת נפשה הזאת לזהרת הסוס כשמרים רגלו בעוו
ויך בחמו עפר הארץ : עו / תאך הפעל דרך : או הלכו •
הנה דריכת רוחי עתה הפועמת בקרבי / כהלמת עקבי הסוס
או בשעת המלחמה : מרהרות דהרות אביריו / הסוס יזהר
מאוד כשיתאזהר לרוץ בעו נפש והרכוב עליו בולס עדיו במתב
ורסן ולא נתנו לעשות כן / כי אז ידלג ויקפץ מרוב חמימות
נפשו ולא ינוח רגע אחר / ולכן סומך דהרת הסוס א הרכוב
להיותו מסגב אותה / וקראו בשם אגיר / בעצור הכח שיש לו
לכבוש עו נפש בזה • ויוזן מזה כונת הרב המתרגם : מרוז •
שם עיר קרובה למקום המלחמה ולא באו לעורה לפיכך קללה
אותם

אותם / אבל הרחוקים שלא באו לא קללה אותם (הרד"ק) :
 בולאד ה' / רוח ה' אשר בקרבם : ארו ארו / המקור אחרי
 הצווי להפלה : לעזרת ה' / בכוכל העזר את ישראל כעוזר
 את השכינה (רש"י) / והעם לכבוד שמו הגדול : בגבורים /
 עם צדק שגלחו וגברו במלחמה / ועם הכפל ליופי המליצה :
 חבורך מנשים יעל / היפך מרוו / כי היא היתה זריזה לעזרת
 ה' : מנשים באהל / כי בית חבר הקיני היו יושב אוהלים כמו
 האבות צימים הקדמונים / וכמהג הערביים ואנשי קדר עוד
 צימינו : חלב נחנה / יותר ממה ששאל / כדי להתראות
 באוהבו נאמנו המבקש עובדו והתענוגו / ושיבעת עליה : בספל
 אדירי / בכלי משונה ונאה / וכל זה מטעם שאמרנו :
 השלחנה / תשלח אותה / ונכפל הפעול ליופי המאמר :
 להלמות עמלים / למה שהולמים ומכים זו העמלים במלאכות
 רבות העמל (הרל"ב) / ולי נראה שטעם כנוי עמלים על
 היתדים / כלו הם עיפים ויגעיים ממשא המקבת המכה עליהם /
 כזה או כזה הנה הוא שם כנוי מורכב על דרך המליצה שתבחר
 לפעמים בשם חדש המוסד על איזה משיגי הדבר ההוא תחת
 השם הנודע / והרצ"ת כפי הענין וכפי הנאה בל"א : מוחקה /
 לשון חקוי (כמו בעט ברזל ועופרת לעד יוחקו) / ומחאה /
 לשון מחץ מכתו / ומלפס / לשון הפברה יואל מלך אחר
 (מדברי רש"י) : בין רגליה כרע נפל וגו' / מתוך שמחת
 מפלתו תרבה לדבר במיתתו אשר תלמה ברעיונה כלו הוא מת
 עתה לפניו / ואמרה שבאשר בא היתר ברכתו כרע / כלומר
 התאמץ לעמוד על דרכיו ונפל אחור מתוך חולשה ושכב מעט /
 וכרע עוד פעם אחר פעם וחזר ונפל / בדרך המומתים
 מחוללי חרב שיתנועעו אנה ואנה ערס שיגלו נשמתן / ותראה
 בדמיונה אלה התנועות מתמעטות ורפות אחת אחת כדרכן /
 עד שהכריעה האחרונה באשר כרע שם נפל שדוד מחיתו ה'
 ותיכב / לשון דבור / כמו יב שפתים / ורבותו פרשוהו לשון
 גניחא כתרועה דמחרגמינן יבנא (רש"י) / והר"ם חזר לו
 ב' הענינים בדרגומו : האשנב / הוא הסוגר את החלון /
 שהוא שם החלל הפתוח : חכמות שרותיה / החכמות שבהן /
 ואמרה זאת דרך הקול / אוי לאותה חכמה / אוי לאותה גבורה /
 וכן

(ש ב א)

וכן כל אותו החלק , כי היא לא שמעה אמרות האשה הזאת
בהדיא , אבל שמה הדברים האלה בפיה הנאותים לה מפאת
מעמדה עתה ומפאת מתכונת נפשה , וכח האלוה המושל בה כי
לפני שזר גאון . ומה שזכרה האם , או שהיתה מפורסמת
ובעלת שם בימים ההם , או לפי שהוא מדרך האמהות להקפא
צפרי בענש : העננה , לשון רבים , והדגש במקום הנח :
אף היא תשיב . לעצמה את אמריה שיצנה בהן צוה האופן
שהצינולה שרוחיה : רחם רחמתי לראש גבר , לכל גבר וגבר
יש לו שתי נערות מהשלל , כל כך הוא מרובה , והחלוקה הרבה
הזאת תאחר מלכוד : שלל צבעים . כמו בגדי משי גארגמן ,
שהוא המשובח ששלל הוא לסיסרא , גם בגדים מרוקמים בכמה
מיני צבעונים זהב וכסף חכלת וארגמן : רקמות . ענינו הרבה
פעמים , כלומר מרוקם מאוד בכסף וזהב או כל דבר חשוב ,
וכדמתורגם בל"א (רי"ך גשטיקט) : לצוארי שלל , כלומר
שמאלו אלו הצגדים היקרים על צוארי השלל הן הנקבות שזכרו ,
לאמור שגו שרות רבות והם עתה שפחות . לסיסרא ולעמו :
כן יאבדו , ובהיות כי כבר ידוע מהקודם שזה אינו כי אם
תמומין של הכל , וכבר ירד הוא ועמו לאבדון שאלה , השיבה
הנביאה מי יתן שכן יאבדו כל אויביה ' , ר"ל אויבי עמו ,
אבל אלהיו יוהירו ויחליפו כח בתכלית השלמות , כמו השמש
בעת שהיא בחצי השמים , כי אז כבר גזרתו וחמימותו
בהמדרגה היותר עליונה לאומן האנשים הדרים בזה המעלה
לאורך הארץ סיהיו להם או עת ההרים . ובמשל הנשגב הוא
שהוא משל העו והנלחון סימה הנביאה את שירתה , ועי"ז
יחזק בלב השומע זכרון כל השיר שהוא שיר נלחון , גם תינת
בגבורתו מסובלת מאוד לזה התכלית . ועוד נזכיר סגולה
אחרת מזה הסיוס להלן .

מתכונת השיר .

אחרי שגארגמן פרעי המאמרים נשוב לעיין על כלל השיר
ומתכונתו , שהוא כמו נוף אחד שלם , שיש לו ראש
וסוף , וכל חלקיו משולבים זה בזה כעצמות השלשלת , כי

(ש כ ב)

זה כל השיר • כמה שאמרנו גוף אחד שלם ר"ל / שמלמד
 אין לו חסרון מכל אן הענינים הנאותים לזכור זו / הנה גם
 אין לו סרח עודף בערבוב דברי' הכלת' שייכים לבאן / והמבטלים
 ההתפעלות האמתיות בלב הקורא או השומע / ועל כיוצא בזה
 אמרו כל המוסיף גורע / וכל יתר כנעל דמי • ומה שאמרנו
 שיש לו ראש וסוף ר"ל / סתיו' ההחלתו באופן שתעיר את
 לב השומע לסור מכל מחשבה אחרת ולנטות און א קול המסורר /
 ואם שיהיו האנושעים אשר על ידם יסובג זה רבים מלפרוע אוחס
 פה / מ"מ בזה ישחוו שיהיו תמיד מעין השיר ומעין ההתפעלות
 הראשית אשר תולד ממנו בלב השומעים / אם לשמחה אם לעוצב /
 אם לקונן אם להודות וכיוצא בזה • ועל הקלה האחרון הוא
 רחמים בנותנו לומר / או שישוב וינחה את לב השומע א המנוחה
 בהשקט רוח ההתפעלות אשר רחש ע"י השיר / כדרכו לפעמים /
 או שתגבר על ידו אותה ההתפעלות בהמדרגה העליונה
 האפשרית / כדרכו ג"כ לפעמים / עכ"פ סתיו' שם תמיד סבה
 מיוחדת בנחות הכפס המביאה את המסורר לסיים בזה / באופן
 שאם יתוסף עליו אפילו מאמר אחד בלבד / מיד יהי' נכר כסרח
 העודף • ואשר אמרנו וכל חלקיו משולבים וגו' / כונננו על
 ההעברה שבין חלק לחלק / בין שיהיו חלקים מפורדים /
 דהיינו שיכון כל אחד על ענין שלם בכפי עצמו / ויהי' נבול
 קצוב ביניהם לאמור / פה יתחיל החלק הא' ופה יסיים / ובעקבו
 יתחיל החלק הב' / וכן כלם / כמו בשיר שלפנינו וכמה מומורי
 תהלים ; או שיהיו חלקים בלתי מפורדים / אבל תקועים זה
 בזה בהעדר הכרת שום נבול ביניהם עד שתחלקם למאמרים
 אחדים / כמו שיר ע"ב ומקצת שאר מומורי תהלים : *)
 תמיד

*) גם כזה יתחזה השיר לגוף שלם / כי כל גוף מורכב מחלקים רבים •
 אולם יש שהוא מורכב מחלקים מפורדים אשר בהגדלם זה מזה / יהיה
 כל אחד נכר בדבר בפני עצמו / כמו גוף האדם המורכב מראש יד רגל עמוד
 וכדו' / אשר יש בהם מקום לאמור עד פה נבול כל אחד מהם / וכן גוף
 העץ המורכב מענפים ועלים ופירות וכו' / גוף מראה השמות המורכב מכתוב
 מלגים ושלשלת של כרזל וכו' / ודעים עוד • ויש גוף המורכב מחלקים הכלת'
 מפורדים באופן הנזכר • ד"מ גוף קודת עץ / וגוף הקנה / וגוף הכדור
 המכונה (גלגל) וגוף מין אחד מבני זכוכים / וגוף עשן זהב וכל כיוצא בזה •

תמיד ילערך שיהי' הרעיון הבא מיוסד בלוחו שקדם / בלוחן
שאלו תאמר הקודם ותוקדם המאוחר / ועל אחת כמה וכמה
אם תערר מאמר אחד / יבולבל הסדר ויהי' מעות אשר לא
יוכל לתקון • ואף כי לפעמים נפן הראשון ההעברה הזאת
בין חלק לחלק אינה נגלית אל ההסקפה הראשונה / ויראה
שם מה שהוא מכונה אלל בעלי השיר האחרונים בשם הרלגה
(אין טפרונג) / גם יש איזה ממיני השירים אשר יהיו בשם
התכונה הזאת לויפי ולהוספת השלימות (כאשר נמצא גם מזה
הדוגמא במומר ס"ח ומקלת שאר מומרי תהלים) / מ"מ
תהי' שם העברה בספרת ועמוקה במונן / כי מבלעדי לא יאות
למדין • ומה שאמרנו כי זה כל השיר ר"ל / שזה הבדלו
משאר מליצות הנמצאות בשפרי הקודם כאמר למך ובלק ומשל
יותם וכל מליצות נבואיות ומשלי שלמה וכיוצא בזה / אשר גם
המה יבדלו מההבדל הפשוטה / ומכונים בשם מליצה או משל /
אבל שיר לא יכונה כי אם מה שהוא גוף אחד שלם ובכל /
כעין שיר שלפנינו ושירת הים / שירת האוינו ושירת חנה וקנת
דוד על יהונתן ושאלו ודדומים לזה / וכאשר יבואר כל זה
ביתר בלור במקום אחר אם יחנני החונן לאדם דעת •

ומעתה נשוב להתבונן על חלקי השיר אשר לפנינו / ולא הן :
פתיחה • ט' חלקים מפורדים • סיום • והנה
בהפתיחה תבולה מיד לחזון השומע / גם הסברה הגורמת
את השיר / בפרוע פרעות בהתגרב עם / גם הסברה
התכליתית אשר לו / ברכי ה' • מזה תעזור לדבר מן
תפארת השיר / בהיות תכליתו לעצם נשגב כזה / אשר בלאתו
מסעיר וגו' / והוא החלק הא' • ההעברה מזה ל החלק הב'
כבר בארנו לעיל בבאור הטעמים / והוא מעין הרלגה שזכרנו
לעיל / אמנם ענין זה החלק הוא כבוד המושורר שהוא נבחר
מכל העם לשיר שיר זה / כמו שהי' נבחר מכלם לעזרת ה'
ולבשויע את עמו מיד זר • ויש להעיר שאף כי תורת אחת
בפי חכם / יהלך זר ולא פיד / מ"מ רשות נתנה למשורר /
אשר רוח נטנו הדיקתהו / ואף כי רוח ה' / לדבר מתוך
ההתפעלות ככל העולה על לבו / וכן יאמר המשורר האלהי
תהלים

(שִׁבְר)

(תהלים מ"ה) לשוני עט סופר מהיר / גם אוכירה שמך בכל
דור ודור / כאלו הוא בטוח שיקום שירו בעבור יפיו ונעימותו
לדור דורים • החלק הג' ידבר מן שמחת הגעורים / ושעם
ההעברה לפי שזכרה בסוף החלק הקודם קולו רוח העם
וכנ"ל / הנה זה יעלה ברעיונה הפכו / הוא רוח הנדיבה של
המתנדבים בעם בראשונה להלחם מלחמת ה' / ותזכיר להנחתה
להם / ותקרא להם לחלק עמה בשמחתה לנרץ את ה' /
ואחר כך תקרא גם לאותן שבאו להם רוח נדיבה וחירות אחר
התשועה וכנ"ל • מזה תעבור אל החלק חר' / לפרוט בו
המאגדבים תחלה לקצת המלחמה / הם דבורה וזרק ושרי
ישכר / ולהלל מעלות אנשי זה השבט ממעלות אנשי שאר
שבטים אשר מקדם היו אנשי שם וכנ"ל • מזה תעבור בנקל א'
החלק חה' לפרוט בו המאחרים לבוא אל המלחמה • גם מזה
ייתה ההעברה קלה אל החלק חו' המדבר בעסקי המלחמה
עצמה / הלוחמים משני הצדדים / מקום המלחמה / סדרה
ואיכותה / התשועה והנצחון • ההעברה אל החלק חו' גם
הוא כעין הדלגה ומצואר כבר לעיל בצאור הטעמים / בו יעורר
אותה הרוח אשר בקרבה אל קללת מריו וברכת יעל • החלק
הח' יפרוט את"כ מעשה יעל בהמתת סיסרא / וצוה תעבור
אל החלק הט' להתל בו נאות אם יסבא • שהוא משל לגאות
האויב אשר נפל עתה משמים ארץ • גם זה מהנאה בשיר שלא
תכפיל להשיב על אמריה / בהיות התשובה כבר מצואר ממה
שקדם / כי אם תעבור מיד מן הפרט אל הכלל / כן יאבדו
כל אויביו ה' / שהוא עוד על דרך הסתול מעין החלק הקודם •
ושבו מן הקללה אל הברכה / ואזהביו כללם השמש בנצורתו /
אשר שניהם יסיימו את השיר על דרך נאה ומהודר מאוד •
כי הראשון יזכיר כל פרטי השיר יחד ויעשה לאחד שלם /
ובשני ישוב את הנפש מהמית ההתפעלות א' המנוחה וההשקט •

יואל בר"ל

(שבה)

מדרכי הלשון והמליצה .

מאמרי יבל בן הגי לכית דברי

מאמר ג'

(המשך המאמר מחדש העבר)

ובן כל סנה גורמת היא סנה פועלת באמת , לא שפעול
ע"י אמלעי הוא הרצון , מ"מ תהי' פועלת בהרצון
צרידא . אבל הסנה הפועלת נרידא במסונב ע"י טבעה
המוכרת וכתומה הנטועים זה , אין להקרא סנה גורמת
מכל וכל , לפי שאינה פועלת בהרצון . *

מערתה נשוב להתבונן על המלות מרוע , על מה , למה ,
אשר בזה יתדמו שענין כלס תורה על שאלת הסבה ,
ונזה יוכנו יחד בהמלס האשכנזית (ווארוס) , והבדלס כמו
שנבאר : מרוע , שאלת סבה הפועלת (וואהער , וויא זא) :
על מה , שאלת הסבה הגורמת (וועסוועגן , וואריכר) :
למה , שאלת הסבה התכליתית (וואזו , לו וואס) . וערס
סנהגה בפרטיהם יש עוד להעיר , שהשאלה כזאת תהי' לפעמים
שאלה נרידא , לתקן חסרון ידיעת הסנה בלבד , ולפעמים
תלטרף עמה התמים , דהיינו אם נודע להשאל כבר סנה
אחרת אשר מן הראוי שתסנב הפוך התולדה שנתהוה , כמו
שנראה מתוך חיזה כתובים הבאים .

בדריצ , אמרו שהוא נכנה מן מה דריצ , כמו מנה מן מה
זה , ומשקל דריצ נחסרון היו"ד כמשקל השלס
דריצ , כי כן מלינו בירל שענינו כמו יבירל . ואף שנאמת
לא

(*) וזה הבדל העצמי בין פעולה בחירות לפעולה מוכרחת , שהיות תולדה
מה תחלה כחשכה וגורמת אותה הפעולה אשר תסנב אותה כמעשה , הלא
היא פעולה בחירות , ואס לא אינה כי אס פעולה מוכרחת .

(יעברו)

לא ידעתי לכון טעם ההרכבה הזאת על נכון / מ"מ הדעת
 נותנת מהמקומות שזכרנו הקלה הזאת בספרי הקודש שטינה
 הסבה הפועלת / אכן תרגום הארמי יתרגם המלה הזאת
 ככ"מ מה דין / והוא תרגום מזה / אכל מלנו שניהם
 נכסונים / והפסוק דב' ד' / כי מזה זה שלם על איכות
 הדבר / כמו מה זה בידך (שמות ד' ב') / והדומה / ולפעמים
 בלרוף התמיה / כמו (בראשית כ"ז ב') / מזה זה מהרהר
 למצוא (וואם מצינו דאם ? האסט הוא יא גטווינדי וואס
 גענון ?) / וכן (סופטים י"א כ"ד) / ומה זה האמרו אלי מה
 לך (וואס מצינו דאם מלוא ? דאס מיהר איך פראגט וואס
 געהלט דיר ?) / או (מ"א כ"א ה') / מה זה רוחך סרה ואינך
 אוכל לחם (וואס מצינו דאס ? דאס ביטט יא אוהטלא; אונד
 מיטעסט ניט) / או (מ"ג ח' ב') / מה זה שבתם (וואס
 מצינו דאס ? מיהר קענט טאן ווידר ?) / וכל כיוצא בזה
 אמנם מודע שאלה על הסבה / שחלטרק לפעמים ג"כ עם
 התמיה / כמו שזכרנו לעיל / כיוצא בזה :

מרדע באתם אלי ואתם שנאתם אותי (בראשית כ"ו
 י"ז) / לא שאל לא על חכלית ביאתם ולא על גרם ביאתם /
 כי אם יהיו מה שהיו / בכל אופן היתה השנאה ראויה לעמוד
 אחתם מזה / ומה פעל ח"כ את הביאה ?

מרדע פניכם רעים היום (שם מ"ז') / גם בזה לא
 שיך שאלת התכלית / כי הוא טבע מוכרח באלה שירדעו פניו
 בשקרה לו דבר רע / ולא שאל כי אם על הסבה הפועלת זאת
 מרדע עשיתם את הדבר הזה ותחיינו את הילדים
 (שמות ח' י"ח) / מה פעל את העשיה הזאת בזה מלוא
 סנה מכרתם אתכם להמיתם / והן ענו בערמה שה' שם סנה
 מכרתם המניעה הזאת / כי חיות הנה זנערס תבוא ליהן המילדת
 וילדו / אף כי שבאמת יראת אלהים היתה הסבה הנורמת ברגום
 מרדע מהרתן בוא היום (שם ג' י"ח) / איזה סנה
 פעלה מהירת ביאתכם בזה הרועים סנה מכרתם אתכם
 להשקות זמן רב

מרדע לא יבער הסנה (שם ג' א') / איזה סנה פועלת
 מניעת התולדה המוכרחת בסנה האש / (וכן סופטים ה' כ"א)

ירמיה

(שבו)

יחמי' ח' ה' וכו' / נחמיה ב' כ' / שם י"ב י"א וכו' / כלל חלם
 הדבור אינו לא בתכלית ולא בנרס הדבר / או שהם ידועים
 כבר / או שאינם שייכים כלל לשאל עליהם / כי אם צמנה
 הפועלת גרידא לבד *

ויש שתורה המלה הזאת על הסבה הגורמת / צנחנית היות
 היא ב"כ פועלת / כמו שזכרנו לעיל / מזה הטעם :
 מדוע נחת לי נחלה גורל אחד ואני עם רב (יהושע
 י"ז י"ד) / שזה ה' לברוס שאקבל ב' גוהלות *

מדוע משרי לא נצפנו עתים (איוב כ"ד א') / כלומר
 מה ינרוס בדעתנו אמונת המשפט הזה / והנה יודענו לא חזו
 יכוין / כלומר והמכירים אותו לא חזו לו ימים וזמן / כי הוא
 יתברך אינו תחת הזמן / ולכן (כפי מחשבת המילל שם) אינו
 יודע ב"כ ומשביח בכל הדברים הנפלים תחת הזמן *)
 (וכן שם י"ח ב' / שם כ"א ה' ו' / ש"א כ' ב' / ש"ב י"ח י"ד /
 שם י"ט ח"ד / מ"א א' ו' / ישעיה ב' ב' / ירמיה י"ב א' / יחזקאל

י"ח ט"ו) / כלל אלה הענין תולה בהרצון / והשאלה על הסבה
 הפועלת בו וגורמת הדבר *

ויש שתורה על הסבה התכליתית / צנחנית היות היא ב"כ
 גורמת / וא"כ פועלת בהרצון / כמו שזכרנו לעיל /
 מזה הטעם :

מדוע אתה יושב לדרך (שמות י"ח י"ד) / כלומר יהי'
 הדבר אשר אתה עושה לעם מה שיהי' איזה תכלית גורם שאתה
 יושב לדרך ואין איש אתך / אשר המסונב מזה שכל העם לריך
 לעמוד מנקה עד ערב / ובסוף תלא ויאבד כל תכלית שאתה
 מכוון אליו *

מדוע קדמוני ברכים (איוב ב' י"ב) / לאיזה תכלית
 קדמוני ברכים / והכלל לעד למה לא מרחם אמות / מדוע
 ריבות אליו (שם ל"ב י"ג) / לאיזה תכלית יחי' זה והוא לא
 יעקב / כי כל דבריו לא יענה / (וכן ש"ב ע"ח ב' / ירמיה ח"י י"ט) /
 כלל כיוצא בזה הכונה על התכלית הפועלת בהרצון וגורמת המעשה *

על

(שבת)

על-מה (או נקמץ המ"ס) , כמו הבנין אשר הוקם על היסוד המונח מקדס לא ימשך לעמוד עליו מפאת הטבע המוכרח , כי אם ע"י אמצעי , הוא רצון הכונה , כן הסבה הגורמת לא תמשיך את המסונב ממנה ע"י הכרח הטבע , כי אם ע"י אמצעי , הוא רצון החושב המזדקף אותם נדעתו • מזה :

על מה אברה הארץ (יחזיק ע"י א') , אין הכונה על הסנה הפועלת אבוד הארץ , הוא החרב והרעב והדבר , גם לא על הכלים שהוא להעניש יושביו , כי אם על הסנה הגורמת זאת , וכמו שאמר על עזבם את תורתו •

על מה באץ רשע אלהים (תהלים י') , אם אומר מדוע באץ , יהי' הסונה לפי שעה הרע בעיניו , ואם אומר למה באץ , יהי' הסונה למלאות קאותו , אמנם אומר מה נורם שאלץ רשע את אלהים ולא יירא , על כי אומר בלבו לא הדרוש • (וכן דברים כ"ט כ"ב , ת"א ט' ח' , ירמיה י"ז י' וכו' ח' , מלאכי ב' י"ד , איוב י' ב' וי"ב י"ד , אסתר ד' ה' *) •

ויש שמורה על הסבה הגורמת היותר קרובה היא הסבה התפליתית , כמו שזכרנו לעיל • מזה העצם :

על מזה הכית את החינוך (מחבר כ"ב ל"ב) , אין הכונה על הסבה הגורמת ההכאה היא הנטיה מן הדרך , אבל אומר לאיזה תכלית עשית זאת , אם להטותה אל הדרך , אם לא תוכל עשה , כי אנוכי הוא ילאמי לשטן •

על מה תכו עוד תוסיפו סרה (ישעיה א' ה') , כלומר למה תענושו , כי תכלית העונש להשיב משונות החוטא , ואחם תוסיפו עוד סרה על חטאיהם ** •

למה (או נסג"ל המ"ס) , מורגב מן יחס הלמד ומלת מזה , ובא לפעמים בלי דגש בדין דבר שלא נודע עדיין

(*) אמנם על מה זה אתה מבקש דנחמיה (כ"ד) אינו מן החנין , כי שם נעמו על הדבר המנוקש , כמו ולבקש מלפניו על עמה (אסתר ד' ח') •

(**) אם לא נאמר שטעם על מה שם על איזה מקום נכשרכם כדעם ק"ת המפרשים •

(שבת)

עדיין , ולפעמים נדגש הידיעה , כמו במלות בְּקֶה כחך גדול (שופטים ט' ו') , בְּקֶה ימי שני חייך (בראשית ח"ה ח').
ונאמר בכל אלה הטעם , כי השואל רוצה לדעת הפסוק (*).
ועם יחס הלמוד ידוע היותו הנגזל שאין ובו ככלל התכלית .
ויש טעמו כמו על , כאשר מצינו אמרי לי אחי הוא , ואמר פרעה לבני ישראל . וכן מלת למה תשאל

(א) על התכלית . אם שרונה השואל לשמוע זה התכלית מהנשאל , כמו למה הרגותני להעלות אותי (ש"א כ"ה ט"ו) , הידעת למה באתי אליך (דניאל י"ד כ') . אם שיכון לאמור שהדבר הזה יהי' בלי תכלית כלל וללא יועיל , מזה הטעם :

למה חרה לך ולמרה נפלו פניך (בראשית ל' וי"ו) .
ובדמוסיף ואומר הלא אם תטיב שאת , אבל החרון ונפילת הפנים לא יועילו כלל , ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ , וחרד מטה מעט . וכן למה זה תשאל לשמוי והוצא פלאי (שופטים י"ג י"ח) . ועתה מרת למה זרה אני צם (ש"ש י"ב כ"ג) . למה זה אתה רץ בני ולך אין בשורה מוצאת (ש"ש י"ח כ"ג) , ורבים עוד . אם שיכון לאמור שהתכלית המסוכנת יהי' רע או מנונה , מזה הטעם :

למרה ה' יחררה אפך בעמך (שמואל ב' י"א) , אף שיש כאן סבה גורמת הוא מעשה העגל , מ"מ מה יהי' התכלית מזה , למה יאמרו מצרים וכו' .

למרה תלכנה עמי (דוד א' י"א) , הנה כונתכם לטובה , אבל התכלית המסוכנת ממנו יהי' באמת לרע לי , כי

(*) והוא להיות שנחשף השאלה יבואו כל אותן המושגים אשר הם בחומר התשובה , רק אחד מהם נעדר , הוא הכללי נוע , והוא הכרח באמת ממלות השגה . דמיון זה : מי אבל את הלחם ? ראובן אבל את הלחם ? איך הולך את עמו ? הולך את עמו קוממיות ? מתי יהיה האות הזה ? מחר יהי' האות הזה . הנה במשל הראשון לא ישתנה כי אם מלת חנושא , בשני מלת האכילת , ובשלישי מלת המתי לצד , וכן כל שינוא מה . ובמובן כאמר נ"כ נהמה כוחו גדול ? נהשערות כוחו גדול ? להפכה נאמי אליו ? להדבר הוח באמי אליו . באופן שאם נציג לצד השם הנשאל עליו נחקוק מלת השאלה מה יהיה מחמר השקנה שלם , ויש לציין בזה .

(של)

כי מר לי מאור מכם וכדמבאר במ"א • וכן שלחני למה
אמיתך (ש"י י"ט י"ז) , הדל לך למה יבוך (ד"ה כ"ה י"ו) •
ורבים עוד •

(ב) על הסבה הנורמית כאלו כתוב על מה • אם
שיכון לדעתה על פי הנשאל , מזה :

למה לא הגדת לי כי אחותך היא (בראשית י"ט י"ח) •
כי הוא לא ידע שראת המות ברמה זאת •

למה ידבר אדוני כדברים האלה (שם מ"ד ז') , כלומר
מה ברם שנחשבו בעיניך כננבים , ואדרבה יש כאן סנה הראוי
שתגרוס הפך המחשבה הזאת , הן כסף וגו' • אם שיכון
לאמור שאין כאן סנה גורמת כלל , מזה הטעם :

למה אירא בימי רע (ספרים מ"ט ו') , כלומר מה
יגרוס לי היראה הזאת , הכי עון עקבי יסובני , וכדפירש
הרמ"במן שם • אם שיכון לאמור שהסבה הנורמית הידועה אינה
ראויה לגרוס המסובב הזה בדעת המתבונן עליהם • מזה הטעם :
למה תבכי וגו' (שמואל א' ח') , כלומר לא היה הכעס
שנעסתר לרקת לגרוס זאת , הלא אנוני טוב לך מעשרה
בנים • (*)

למה תעשה כה לעבדיך (שמות ה' ט"ו) , מה ברם
לנו זאת , הנה עבדיך מוכים כחוטאים ואין הסרחון תלוי
בנו , כי אם צמח שלא נתן תנן לעבדיך •

ולמה זה חרה לך על הדבר הזה (ש"י י"ט מ"ג) ,
כלומר מה ברם לך הסרחון על שהקדמנו להעביר את המלך
הירדן , האכול אכלנו מן המלך. אם נשאת נשא לנו • ועם
כפילת היחס על מה חרה לך על הדבר הזה , בהיות שאחת
מסתי הסבות שזכרו היטה גורמית שתגרום הקדימית הזאת
את חרונו • אבל אחרי שאינם באמת , לא היטה הקדימה
הזאת ראוי לגרוס חרון כלל •

י - ב - ל

(*) או אם לא ידע מזה הכעס , חשב שחייבת הננים ברמה רוע לזה , וכן
לזה משתחוה , עכ"פ הכונה על הסבה הנורמית •

(ש ל א)

תולדות הזמן

אנרת אשר באה לידינו על דבר החדשות אשר נשמע
בפדינות הקיסר יר"ה הנלחם כעת עם המושל
התונרי , ויקח מאנשי ישראל היושבים תחת ממשלתו
לעבוד במלחמה כאחד אנשיו , ובית ישראל הרים קול
תאניה ואניח , מדאיה מדבר לחטוא נגד להים ולעבוד
על דתו . ואלה דברי איש נכון , אשר נחם את עמו
בדברים נעימים דברי חן ומוסר השכל , והורה בטוב
טעם ודעת איך יתנהגו אחיו לשמור את פקודת מלכם
מבלתי סוד מתורת אלהים למען הפק רצון .

חוקו ידים רפות וברכים כושלות אמינו

ישאו הרים שלום ונבעות צדקה לאחינו בית
ישראל יושבי ארץ גאליציע ושאר מדינות
הקיסר יר"ה ישבו בטח ושאנן עד בוא הגואל ב"ב .

אגרתכם הניעתנו וקראנוה דממע , למשמע און דאזה
נפשנו , ולמראה עינינו רפו ידינו , אף כי
מרה ועצבה את רוחנו , בראותנו ארת נפשכם על אחינו בית
ישראל אשר נלקחו לעבוד עבודת מלחמה ועבודת משא לכל
דבר מלחמה וקרב בפקודת הקיסר יר"ה . והנה בקשתכם
דופקת עלינו לוח לבנו לאמר אולי תוכלו הועיל אולי תערונו
לנעל הנזרה . עתה אחס ורע ברוכי ה' בזה נושיע אתכם ?
אלו על עסקי ממונו בלו או אמרנו מכחנו נשחד בעדכם , אף
אם על עסק נפשות בלו עלינו מה לעשות , הלא ייקר כדיון
נפשו , מעיר מתים יקח ולא יאזה כל מחיר , על כן רחקה
תשועה מכס ודקה מרחוק תעמוד . אף לואח יחדר לבנו
נשמענו שקלית הלקוחי' לאנשי הצבא המר ימירו דתם , כי
כאשר יוכרחו לעבור על איזה מצוות ה' אשר לא תעשינה
יקיאושו

יתייחסו מדבוק עוד בנחלת ה' / ועל כן נסוגים מאחרי ה' /
 והנה שמים רעות יעשו אלה / א' ימירו כבודו ית' / ב' אס
 בוא יבוא הקיסר לפקוד אנשי חיל יהודי' ולא ימלאם כמספרם
 יאזה לקחת אחרים תחתיה' / על כן עליכם זאת המאזה /
 חוקו ידום רפות וברכ' כושלות אמלו / בחרו נא מהלקוחי'
 איש שכל יודע מבין לדבר דברי כנושין על לב אחיו / ידבר
 באזניהם לאמר התחוקו והיו לאנשי חיל / עבדו את ה' באמת
 זאת הקיסר בתמים ומלאו חן בעיני אלהים ואדם / אל תעונו
 חקי ה' ומאמיו על ישראל והיו אחרי ה' ונתן אחכם לרחמים
 לפני הקיסר ושריו / השמרו בנפשותיכם פן יהיה דבר עם
 לבבכם בליעל לאמר / הנה נטשנו ה' להיות עבדים לבווי
 הארצות / ובעבדותנו עוננו ה' ביד מושלינו להעבירנו על
 חקי ה' ומאמיו / כי קשה ידם עלינו לבטל רצונו ית'
 מבני רכוס לחלל שבתות ה' ומופדיו / ומה בצע כי נשמור
 משמרת ה' קצתם מנלעדי קצתם או עת מנלעדי עת / הלא
 טוב לנו לאחוז באחת משתי אלה / אם ליהרג על קדושת
 סג'ית / או להמיר דמו / כי מה לנו עוד חלק ונחלה באלהי
 ישראל כי גרשנו היום מהסתפח בנחלתו להעבירנו על רוגי
 תורתו / אחינו ! נפסכם לא כן תדמה ולבבכם לא כן יחשוב /
 כי שמים דרכי' אלה יחד לא יתכנו / (א) כבר אמר הכתוב
 אלה המלות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם / ואמרו ז"ל
 לא שימות בהם / ר"ל אם בוא יבוא איזה מכרית ויכרית את
 איש יהודי לעבור על אחת ממלות ה' אשר לא תעשינה ואם לא
 יעבור יהרגו / אוי יעבור על כל מלות ה' ואל יהרג / חוץ
 מע"ז וב"ע וש"ד אשר בשלש אלה יהרג ואל יעבור / וכל זה
 אם חין דעת המכרית להעביר את ישראל על דמו / כמושל
 שמויה על ישראל לבטל לו תנשיל בשבת לא למען חלל שבת
 רק למען מואת תנשיל לאכול בכוה אמרו יעבור ואל יהרג /
 והנהרג ואינו עובר הוא בכלל מאבד עצמו לדעת / אולם אם
 כוונת המכרית היא רק למען העביר על הדת יהרג ואל יעבור
 (אם יש שם יו"ד מיוחד) אפילו שינוי מנהג בעלמא אשר בכלל
 בחוקותיהם לא תלכו / כמובאר כ"ז ברמב"ם פ"ה מהל' יסודי
 פתורה / והנה חין דעת הקיסר להעביר אחכם על הדת כי

אִם לַעֲבֹד עֲבֹדָתוֹ בַּעַת הַלַּחֲמוֹ בְּיוֹם קָרָב בַּחֹל אֹו בַּשָּׁנָה /
 וְהַעֲד שְׂאִינוּ מַעֲבִיר אֶת סִיְהוּדֵי עַל שׁוֹם מִזֶּה אַחֲרָה / אַחֲרֵי
 שְׂאִין לוֹ תוֹעֵלֶת בַּעֲבָרָם / לִכֵּן הִנֵּהרָג וְאִינוּ עוֹבֵר דָּמוֹ מִיָּדוֹ
 בְּדַרְשׁ כִּי כִמוּ הַמֵּאֲבָד עֲלָמוֹ לְדַעַת כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה / וְאֵף כִּי
 חִילּוֹל שָׁנָה כֹּזֵה אֵין בּוֹ שׁוֹם אִיסוּר וְיִדְּנוּד עֲבִירָה כֻּלָּל בַּשָּׁנָה
 אֲמָרוּ וְ"ל מַחֲלִין אֶת הַשָּׁנָה נֶגֶד עֲכוּ"ס הַבָּאִים עַל עַסְקֵי נַפְשׁוֹת
 אֲפִי לֹא בָּאוּ עַדִּין אֲבָל רוּזִים לְבֹא (אִו"ח בִּיּוֹן שֶׁ"ט ס"ו)
 וְאֵין הַעֲטָם שֶׁ מִשּׁוֹם עֵרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אִם מִשּׁוֹם עַסְקֵי נַפְשׁוֹת /
 וְהַעֲד שֶׁעַל עַסְקֵי מִמּוֹן אֵין מַחֲלִין אֵף כִּי יִכְבְּשׁוּ הָעֵרִים /
 וְיִוֹתֵר מִזֶּה שֶׁאֲפִי לְבַתְּחָלָה מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְבֹא בְּרָצוֹנוֹ לְהַשְׁכִּיר
 אֶת עֲלָמוֹ לְהִיּוֹת מֵאֲנָשִׁי זָכָא הַמִּלְחָמָה / אֵף כִּי יוֹדַע שִׁטְרֵךְ
 לַחֲלָל שָׁנָה אֲחִ"ו / כִּמוּ שֶׁהִתִּירוּ לְהַפְלִיג בַּסְפִּינָה ב' יָמִים
 קוֹדֵם שָׁנָה אֵף כִּי יוֹדַע שִׁטְרֵךְ לַעֲשׂוֹת מִלְּאָכָה אַחֲרֵי כֵךְ בַּשָּׁנָה
 כַּמְבֹּאֵר (אִו"ח בִּיּוֹן רַח"ח בַּעֲיָף ח' בִּרְח"א שֶׁ) • אֲשֶׁר עַל כֵּן
 הַמִּשְׁחָה הַמִּלְחָמָה כֵּהֵן זָדָק יוֹסֵף בֶּן גּוֹרִיוֹן / אַחֲרֵי לִכְתּוֹב בּוֹלָה
 לְרוּמֵי מֶלֶךְ חָן בַּעֲיָנִי הַקִּיסָר וְיִתֵּן לוֹ לְגִיוֹן אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי חֵילוֹ
 וְיִשְׁמָחוּ עִיר הַזָּכָא עֲלֵיהֶּ וְיִשְׁלַחֻהוּ לְלַחֹם עַל הָעַמִּים וּלְכַנּוֹס
 הַבָּיִת אֲשֶׁר מִרְדּוֹ בְּקִיסָר • וְהִנֵּה זֶה הָאִישׁ ה' אִישׁ זָדָק וִירָא
 אֶת ה' מִרְבִּים כַּמְבֹּאֵר בְּיוֹסִיפִין וְאֵיךְ לֹא שָׁמַר מִצְוֹת ה' לְבַלְתִּי
 לַכֹּת בְּרָצוֹנוֹ לְלַחֹם מִלְחָמָה אֲשֶׁר לֹא לְיִשְׂרָאֵל וּלְחַלֵּל אֶת הַשָּׁנָה
 אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר מַצְלַעֲדִי זֶה בַּמִּלְחָמָה / אֲבָל הוּא הַדָּבָר שֶׁאֲמַרְתִּי
 שְׂאִין בַּחִילּוֹל שָׁנָה כֹּזֵה שׁוֹם אִיסוּר וְיִדְּנוּד עֲבִירָה אֲפִי בַּמִּלְחָמָה
 הַרְשׁוֹת כְּאֵמֹור • (ג) אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לְבַבְּכֶם מַחֲשַׁבֶּת רַעִיָּה
 לְהִיּוֹת נִדְחִים מֵאַחֲרֵי ה' לְלַכֹּת לַעֲבֹד אֱלֹהִים אַחֲרֵי / הִנֵּה לֹא
 זוֹ שִׁמְעֶשְׁהוּ זֶה הוּא שֶׁלֹּא כָדָת וְחֻבֵּל בְּעֲלָמוֹ כִּי כֹלָה הוּא עוֹשֶׂה
 וּמִנְפֶסֶעַ עַד בָּשָׂר יִכְלֶה בַּעֲוֹ"הוֹ וּבַעֲוֹ"הֶב / אֲלֵא אֵף גַּם זֹאת
 יִהְיֶה נִבּוֹא בַּעֲיָנִיָּה נִמָּאֵם / אֲשֶׁר כֹּה מִשְׁפָּטֵס עִם כָּל מוֹמֵר
 אֲשֶׁר לֹא לִכְבוֹד יְהוָה בִּינִיָּה / וְהִי מַעֲשֶׂה הַתְּמוּרָה לוֹ לִשְׁם רַע
 וְלַחֲרָק אוֹתוֹ בֶּה • לִכֵּן אֲחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הַלְקוּחִים לַחִיל זָכָא
 הַמִּלְחָמָה זוֹ הִיא דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לַפְּנִיכִם / וְזֹאת עֲשׂוּ וְחִיו חַיִּים
 נְעִימִים וְעֵרֵנִים / שִׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתֵינוּ כָּל עַתְּ שֶׁלֹּא
 יְהוָה מוֹנֵעַ עַל יָדְכֶם מַעֲשׂוֹתָם / וְאִם כִּי בַּעַת שֶׁהִיוּ אֲנוֹסִים
 קָעָבְרוּ עֲלֵיהֶם / לֹא בַּעֲבוּר זֶה יִהְיֶה הַקָּף ה' עֲלֵיכֶם כִּי אֵין
 הַקָּנָה

(שילד)

הק"כ"ה בא בערונא עם דריותו לקבוע מאיס מה טאן ילקט
עליו . אם כה תעשו יבי חלקנו עמכם , שברכס הרבה מאד
על פי פעלכם , כי בגללכם ישכון ישראל בטח על אדמת עמי
הארצות אין טען ואין פגע . ועשה אהם ברוכי ה' עבדו את
ה' במאיתו בעתות הפנאי , ואת הקיסר בעבודתו בעת מלחמה
וקרב . והיה בנתי ה' להקיסר מכל הויביו או תמנאו חן בעיניו
חמת אשר עבדתם אותו באמת ובתמים , או לא יעיר ה' את
רוחו הטובה להטיב עמכם , כי יבחר מהלכתם לעמוד לפניו
ולשרתו ולהיות שרי רבנו ופרשיו , וקלחתם יהיו אנשי מלחמתו
לחיות עם הנשק בערים הנגזרות , וקלחתם יחיו על אדמתם
אשר ינחיל אותם הקיסר בארצותיו , וישבתם בטח איש חמת
פניו ואיש חמת קלנו .

והיה זה שלו' מאת אחיכם בית ישראל דורשי שלוםכם, ומתפלל' אל ה' להעיר לבבכם לעבוד את ה' הקישר בתמיס, ולהעיר לב' הקישר ושריו והנבא אשר לאנשי המלחמה לנהל אתכם בנרחמים, והיה מעשה הזדקה שלום כי יכניע ה' אויבי' ההקיסר תחתיו, בימיו ובימינו תושע יהודה וצ"ל אכ"ר.

תמימות השה

ויהי היום ויצעק השם א אליהם ויאמר אלהם : הושיעה אלהם !
הקל את עיני ועמלי , ראה נא כל היום לחוץ ילחמוני
סיתו ארץ ומקוה שלום ומנוחה אבדה , וענן אלהים אל השם
ויאמר : ידעתי גם אנכי ידעתי כי ^טחלש ורפה בראחתי , ואמנם
שׁי ! דבר נא ! איכבה אעשה להגילך מיד ערין : השני
”כפיר ודוב שכול , אט פֿרנײס נוגפות אהן לך ? וואנזן השם
וואמר : אלה ! מה ישעני באלה , למה אהיה אח לעורפי
ערך ? ויוסף^פ אלהים ויאמר : התחפזן בחמת טנין ? וישיב
השם : א נא אהיה למפניע ולזור מכשול לכל הקרב אלי . ויאמר
אלהים

(שרה)

להים עוד : התאנה בקרנים גם תננח ? גם בזה תתעב נפשי ,
ענה השם , למה אדמה לשור נח ? ויוסף להים ויאמר : איככה
תמלע את נפשך מפח יוקשים אם לא תנוף גם אתה כמוהם ?
ויען השם א להי' ויאמר : אהה , להים ! אם בלתי זה תשועה
אין , הנח לי ! כי ירא אנוכי את תתן לי כח לנגוף חיש תבוא
התשוקה לנגוף גם נפש נקיה ; טוב הוא כי אהיה ננוע ומוכה
ואסבול מכלונות ופלעי רשע , אך אטוי אהיה נקי * וינרך
להים את השם ויחלל מהתאונן * יוסף בר"ה בר"ג *

הנרדף *

מדוע פניכם רעים ? אחים אהובים !
שאל החמור לשחל ונמור *

מיזהרשי רעה , מוצידים אורבים
לבנו מר לנו , מר *

אהה ! צידים , אי המה ?
הרחוקים ? — הקרובים ? —
חיש ננוסה מצרה איומה !

אתה לא תירא ולא תפחד ,
השיבו הנה יחד ,
חמור אתה , ואין לחמור אויבים *

* * *
תוסיף חכמה תוסיף שנאה !
תוסיף דעת תוסיף קנאה !
אך כסיל ובער ישבו שאנן
בחושך הבערות כבצל רענן *

(שלו)
מודעה

הנה כבר נאמץ בכל עיר יהודה את אשר העיר ה' את לבם על הקלה להם והשורה ק"ק דעסו"י ל"ו לרומם בית המדרש להיות בו שגרים מזויני' הבלכה לבדולים טעלי קנים היודעים ללחום במלחמה של תורה ובס לקטים שאם אין גדיים אין תיפס' ואנשי קהלנו י"ו עשו בכל כוחם מה דאפשר להם לעשות לכבוד את ה' מהבוס ובס אנשים חסידים ולידיקים משאלי הקהלות קדושות י"ו המזיקו בידם אלא שבס אמרו שחמם ז"ל מעלן בקודם ולא מחדיו ובר חנוכה יוכיח על נר חנוכה דק"ל כניח הילל דאמרי המהדרין מן המהדרין בכל יום מוסיף והולך וכן אם אין מתדינים טעם לתת הן עתק לחזקת יד יושבי בית המדרש לא די שאינו בתוספת אלא שהוא פוחת ויורד מ"ו כי כוללת מרובים מאוד כאשר יש חששן ביד אנשים הנבואים י"ו ככן אסורו בני ישראל פחיתו והטעם לראות מה כתוב מה טובו אהלך יעקב וגו' כאלים נטע ה' ומאחר שחשבו לפני הקב"ה כתי מדרשות וכן אמרו תנ"ן אין להקב"ה בעולמו לא ארבע אמות של הלכה ראוי לכל מי שנגע וראת ה' בלבוש לתת כפי יכולתו לבית המדרש זה ומזה בו ויחד משאלי פתי מדרשות לפי שנגעו כתי מדרשא כבר היה להם סמוכין מכל דדין על ידי אנשים גדולי ולידיקים קדושים אשר בארץ המה ובשמותם בלרור החיים כל שדי ועל ידי אנשים חשובים אשר חיים עוריה הנעשים בה' ובתורתו שהיא עץ חיים למחזיקים בה שאתרו חז"ל ללמודים בה לא נאמר אלא למחזיקים היינו המוילאים מהבוס ללמודי תורה ולתת מנות ללכני' למען יחזיקו בתורה ה' אלא בית המדרש שלנו עדיין חיוו מחפיק הכנסה שגאה לו לפי גודל הולאה שיש עליו ואינו הקומץ משעבי את הארי ואינו הכור מתחלה מחוללי ובהם רבנותנו דרשו במדרש פ' בחקתי פל פסוק פרי דיק עץ חיים שנונת הפסוק אל"פ רבתי כעבור כוסה ואין רשע ולידיק יסוד עולם אם אין ביד הליך נבות התורה אין ביד כלום הלי כתי שיש בידו נבות התורה הנקראת עץ חיים וסיפא דקרא יוכיח ולוקח נפשות חכם כפן מ' שטרו להושיע לבית המדרש שלנו יקנה לו שם עולם לכבוד ולתפארת ויחזק את צעדי ה' ואדם והתחיל להטיל מללי לבנים ב"המד ביד הגדולה והכבוד זה היה משונה כי הכל הולך אחרי הראשון כמו דאמור קודם ישראל ראשי תפארתה כחלמה כבכולה כראשיתה מלאכה את אבותיהם וכל התורה רעום אין חטא נא על ידו ונכות רבים הלוי בו והטעם לנו יאריך ה' ימיו וישכון לבטח עליו ביושר ובכד לעולמים , ויזכה ליום אשר יקנה ה' אוהבו מכל העמים , ויבנה לנו כבוד רמים , ואלה נענוה אוננו צמחה כל הימים .

היום יום ג' ו"ז אייר תקמ"ח *

חק' שנתחה בא"מו הגאון אמתי הספורס
מוהי צ"ה וצל"ה ח"פקק דעסויא יע"א *

מוה אנו מה כווננו לבוא אחר החלן מאן מלכי רבנן ובפרט אחרי דברי אה"ח נר"ו שאין ליריין חיזוק כי שמונו הולך למחקק שכל דבריו בתום ובישר , ובזקק כל אמרי פיו , אך אין אנו אלא כתובילי' את העם ובפרט יושבי הערים הגדולים מהבוס ארצי ק"ק ברלין וברעסלאו יע"א לבקור לנו לשענו ולתומכנו מהם כהר"ו ומהם דברי עלי , עליהם אנו מחבנים ובהם אנו נעמנו שלא יעברו על לא יחל את דבריו כי ז"ל קרי ב' רב הוא חולא שפתין שסמור ובפרט לדבר גדול כזה אין למען שמהם ילמדו כל עושי טוב באנו הכה לעלות להם למכרון שכל איש אשר נתן אחרי שכל ימים מעשיהו הטוב ויזעזע לה' חסור פר , ובה עונותיו יכופר , אלה דברי גדולי דביתם ה"ל *

חק' מאיר יפה • חק' מאיר פירדא •

(*) נדרשנו מאת הקצינים הטוני בה"מ דק"ק דעסויא יע"א לפרסם כתובם זה ברבים •
רב רבי המאספים